

тът, че цариградската преса си позволява открито да критикува османските власти по т.нар. „черкезки въпрос“. В нарочен материал от 1874 г., озаглавен „Черкезките колонии в Турско“, българското издание на англо-френския вестник „Левант Таймс“ (Източно време) призовава османското правителство да „не търпи повече съществуването на села, населени само от черкези“ и настоява последните „да се настаняват в съществуващите градове и села“, където „ще бъдат предмет на един деятелен надзор“²⁸.

От публикациите във възрожденския печат се вижда, че към територията на Пловдивския санджак се насочват жители от други страни не само поради политически причини (каквото е случаят с татарите и черкезите), но и поради икономически - особено във връзка с извършването на различни търговски операции и със строежа и експлоатацията на железопътните линии. Така например Илия Блъсков отбелязва в сп. „Училище“, че в Казанлък почти винаги се намират чужденци, които прекупуват гюловото (розовото) масло и го пращат за Европа²⁹.

Трябва да се отбележи, че част от българската интелигенция гледа с недоверие и дори с известна враждебност на заселването (дори и временно) на европейци в българските земи и конкретно в региона на Пловдивския санджак. В своите пътни бележки, публикувани във в. „Право“ през 1873 г., С. С. Бобчев твърди, че българското население в Ескизаарско (Старозагорско) пропищява от своеволията на европейците (и преди всичко на немците), дошли в началото на 70-те години на XIX век във връзка със строежа на ж.п. линия от Сеймен (дн. Симеоновград) до Ени Заара (дн. гр. Нова Загора). Бобчев недоволства и от преобразяването на Сеймен от малко селце в една „европейска паланка“ с издигнатите от гърци, арменци и сърби казина и хотели със всичките им „ала-франга наредби“. Според него ако така продължавало, скоро българите щели да бъдат само „прости работници, а даже и слуги на чужденците“³⁰.

Въз основа на изложената тук информация може да се направят следните изводи:

1. Конкретните числови данни относно демографското развитие на населението, обитаващо Пловдивския санджак през периода от края на 40-те години на XIX век до Освобождението, са ограничени, което съответства на тогавашното ниво на статистиката в Османската империя. Внимателният анализ на извлечените данни обаче може съществено да допринесе за реконструкция на демографската ситуация както в посочения регион като цяло, така и по отношение на отделни населени места, за някои от които засега не се разполага с други сведения.